

Taħriġ għall-Fehim mill-Qari - *It-Tieni Parti***Il-Funtana tat-Trtoni****mill-ktieb 365 ta' Trevor Zahra**

Issa aqra s-silta sewwa u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

Il-Funtana tat-Trtoni

Lil ġabibi Kenneth Cauchi

Il-ġgant li dejjem iħares 'il fuq ġibed nifs twil 'il ġewwa u qal lil sħabu, "Mela issa erġajna ksibna saltnatna lura!"

"U saħħitna!" wieġbu dak li jħares 'l isfel.

"U d-dinjità li tixirqilna," kompla l-ġgant li jħares la ġenba. (par. 1)

Dak li jħares 'il fuq ġibed nifs twil ieħor aktar 'il ġewwa aktar minn ta' qablu. "U intom kontu dħaqtu bija meta kont għidtilkom li qed nara n-nies jiżżeffnu fuq rasna u li dirghajna ma jifilhux għal battikati bħal dawk. Kontu għaddejtun biż-żmien u bdejtu tiftaħru li aħna konna ġganti ... tarax ... u li ebda toqol ma kien iżżejjed għalina. Iżda intom ma stajtux taraw dak li kont qed nara jien. Ma ridtux tammettu li anki l-ġganti għandhom il-limitazzjonijiet tagħhom. Kontu xlejtun li għax jiena nħares biss 'il fuq kont moħħi fis-ħab ... dejjem nivvinta u nimmaġina. Imma sa fl-aħħar ġejtu fi kliemi: dirghajna battew!" (par. 2)

Iż-żewġ ġganti sħabu siktu. Kienu jafu li kellu raġun. Iżda dak li jħares la ġenba ma riedx jgħoddha b'telfa. "Iżda inti wkoll qatt ma tista' tara dak li naraw aħna: il-ħajja ta' din il-Belt ġawtiela, it-tibdil li seħħ madwarna, il-ġiri sfrenat tal-bnedmin li mhumiex marbutin mal-art bħalna. Inti tedha biss tifli l-forom tas-ħab, il-ħamiem u l-ġhasafar tal-bejt u tivvinta li qed tara ġhasafar kbar magħmulin bħalna mill-metall jittajru fis-sema." (par. 3)

U hekk il-ġganti komplew l-argumenti twal ta' dari, għax wara li mietu u rxuxtaw, ħassewhom jiksbu saħħa li ma kellhomx qabel. U l-funtana reġġħet fil-glorja kollha tagħha, ta' dawk iż-żminijiet meta kien jduru madwarha x-xarabanks imlewna fi triqithom lejn l-ibgħad irħula tal-gzira; meta l-poplu kien jiffriska bil-ħoss tal-ilma jċarċar mat-torso tat-trtoni qabel ma jidħol fit-toroq soffokanti tal-Belt; fejn nofs seklu ilu, il-maħbub ta' Marija l-Maltija kien qagħhad jistenna bit-tama f'qalbu. (par. 4)

U l-ġganti jibqgħu jħarsu 'l fuq, 'l isfel u la ġenba; jibqgħu jgħassu 'l din il-Belt li f'ħolma ta' paċi ċarrtet swarha u fethħithom beraħ ... għax il-ġganti jafu tajjeb li minn fuq, minn isfel jew mill-ġenb jiċċa' jasal piż-ġdid li jitħajjar jerġa' jitla' jiżżeffen fuq rashom bid-dahqa fuq wiċċu u l-mužika qabbieża f'rīglejh. (par. 5)

Imma issa l-istorja tgħallimuha. U meta d-dwal ta' madwarhom jintfew u l-ilma jieqaf ... huma se jibqgħu għasssa! (par. 6)

ċ. Wieġeb dawn il-mistoqsijiet.

1. X'periklu kien qed jara l-ġġant ta' ħarstu 'I fuq meta wissa lil sħabu li huma ma kinux jifilħu għal dawk il-battikati?

---

2. X'ried ifisser il-ġġant ta' ħarstu 'I fuq bit-twissija li anke l-ġġanti kellhom il-limitazzjonijiet tagħhom?

---

3. Għaliex iż-żewġ ġġanti l-oħra ma emmnuhx lill-ġġant ta' ħarstu 'I fuq meta qalilhom li dirgħajhom ma kinux jifilħu għal dawk il-battikati?

---

4. X'kien jara l-ġġant li jħares la ġenba?

---

5. Il-ġġant ta' ħarstu la ġenba akkuża lill-ġġant li kien iħares 'il fuq li kien jara l-għasafar tal-metall. X'kien qed jara sewwasew dan il-ġġant?

---

6. Għalfejn kien impossibbli għal dawn il-ġġanti li jifhmu sewwa lil xulxin?

---

7. Skont paragrafu erbgħha, kif kienet ta' serħan għal dawk li jkunu għaddejjin qribha l-Funtana tat-Tritoni?

---

8. X'inhi l-istorja li tgħallimu dawn il-ġġanti skont l-aħħar paragrafu?

D. Analizi Testwali

1. L-awtur jgħid li l-ġġanti kienu mietu u rxuxtaw. Spjega din il-metafora fl-isfond tal-istorja tal-Funtana tat-Tritoni.
2. Xi jrid ifisser l-awtur meta jgħid li “din il-Belt li f’ħolma ta’ paċi ċarrtet swarha u fetħiħom beraħ ...”

Fl-1978 il-funtana ġarrbet ħsarat kbar wara wirja tal-muturi fuq il-plattin tagħha u baqgħet ma titħaddimx sal-1986.

E. Vokabolarju u Metalingwa

1. Sib kelma oħra li tfisser l-istess bħal dik użata fis-silta.

- a) xlejtuni (par. 2) _____
- b) battew (par. 2) _____
- c) tedha (par. 3) _____
- d) imlewna (par. 4) _____

2. Agħti t-tifsira ta' dawn l-idjomi kif użati fis-silta.

- a) għaddejtuni biż-żmien (par. 2)

- b) ġejtu fi kliemi (par. 2)

Il-funtana wara li tranġat biż-żieda ta' kolonna fin-nofs maħduma mill-iskulturi tat-Tritoni nnifsu Ċensu Apap.

3a) Ta' liema forma huwa l-verb *jittajru* (par. 3)? _____

b) X'inhu l-għerq ta' dan il-verb? _____

c) Nissel verb tal-ewwel forma bl-istess għerq. _____

d) Nissel verb tat-tieni forma u użah f'din is-sentenza.

Il-ħaddiema _____ l-ħamiem li kien qed jistrieh fuq l-istatwi tat-tritoni biex ikunu jistgħu jnaddfuhom sewwa.

4. Il-ġġant ta' ħarstu 'I fuq qal lil sħabu, "Mela issa rġajna ksibna saltnatna lura!"

Aqleb din is-sentenza f'diskors indirett.

---

5. "Xlejtuni li għax jiena nħares biss 'il fuq kont moħhi fis-sħab." (par. 2)

Aqleb din is-sentenza fin-negattiv .

(Xlejtuni) _____ li għax jiena (nħares) _____ biss 'il fuq (kont) _____ moħhi fis-sħab.

Il-qoxra tal-ktieb 365 ta'
Trevor Zahra

6. "... fi triqithom lejn **I-ibgħad** irħula tal-gżira." (par. 4)

a) F'liema grad jinsab l-aġġettiv l-ibgħad?

Požittiv Komparattiv Superlattiv

b) Agħti l-komparattiv u s-superlattiv ta' dawn l-aġġettivi.

Požittiv	Komparattiv	Superlattiv
i. fin		
ii. wiesa'		
iii. baxx		
iv. glorjuži		

7. Agħti l-plural ta' dan il-kliem.

- a) ġenb _____
- b) piż _____
- c) ħoss _____
- d) ras _____

F. Irriċerka u tħaddet .

Ikteb/oħloq kartellun jew prezentazzjoni biex tgħinek titkellem dwar il-mistoqsijiet li ġejjin:

Id-disinjatur u l-iskultur tal-Funtana tat-Tritoni huwa l-Kavallier Ċensu Apap.

Fitteż:

- a) Informazzjoni bijografika importanti dwaru,
- b) X'ispirah biex johloq dan il-kapulavur u xogħlilijiet oħra artistiċi,
- c) X'jolqtok l-aktar dwar ħajjet u ħidmet dan l-artist.

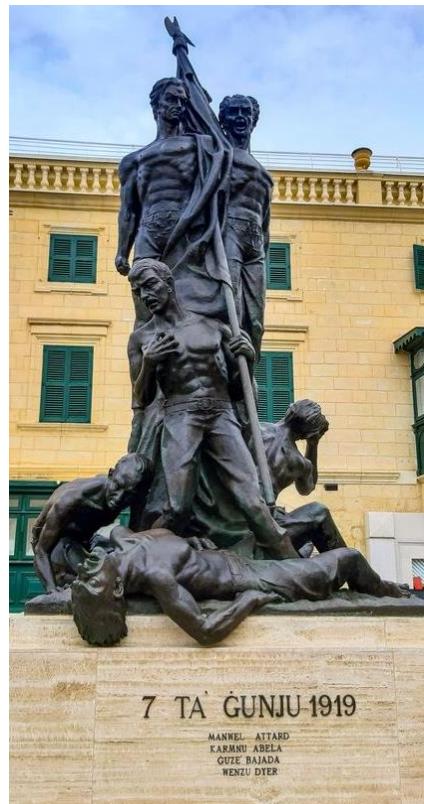
1. Xi tfisser għalik il-Funtana tat-Tritoni u kemm tħoss li hija importanti din il-funtana bħala wirt artistiku ta' pajjiżna?
2. Biex napprezzaw dak li naraw madwara rridu nkunu nafu dwaru. Sib xi stampi ta' skulturi/monumenti oħra famuži li nsibu madwar Malta. Fittex dwar tnejn minnhom.

Il-Monument ta' Kristu Re

Il-Monument tal-Assedju l-Kbir

Il-Monument tas-Sette Giugno

G. Ftit informazzjoni oħra dwar it-Tritoni

(meħħuda minn <https://www.tvm.com.mt/mt/programme-blog/it-tritoni/>)

Skont il-mitologija Griega, it-Tritoni huma l-verżjoni maskili tas-sireni tal-baħar. Minflok nisa sbieħ bjondi kif għandhom ġabta jpingu lis-sireni, dawn huma kreaturi bil-parti ta' fuq bħal ta' raġel uman u l-parti t'isfel bħal ta' ħuta. Huma wlied l-allā Poseidon u martu Amphitrite. Letteratura antika Griega tgħid li dawn it-Tritoni jgħixu f'qiegħ il-baħar fil-palazz tad-deheb tal-ġenituri tagħhom.

Imma għalina l-Maltin it-Tritoni ma jfissrx allat fil-baħar. Imma xbiehat tal-bronž ta' dawn l-allat f'wieħed mill-aktar postijiet popolari ta' paxjiżna ... għeliem (landmark) fid-dahla tal-belt kapitali.

Il-Funtana tat-Trifun mdawra bil-karozzi tal-linja

Fis-snin ħamsin kien hemm l-idea li f'nofs il-wesgħa ta' Putirjal issir struttura artistika minflok is-sempliċi roundabout li kien hemm qabel. Saret kompetizzjoni pubblika u rebaħ id-disinn ta' tliet Tritoni kbar iżommu b'id waħda plattin kbir f'nofs funtana f'forma tonda, bl-ilma jiddomina minn isfel ta' fuq tal-istruttura. Dan id-disinn rebbieħ kien tal-iskultur famuż Ċensu Apap. Jingħad li kien għenu wkoll id-draughtsman Victor Anastasi, speċjalment fit-teknika tal-funtana. Iżda minħabba li dan tal-aħħar kien impjegat direttament mad-Dipartiment tax-Xogħliljet Pubbliċi, ismu ma setax jidher fil-proposta li rebħet il-kompetizzjoni.

Ix-xogħol fuq il-funtana ntemm fl-1959, meta Malta ma kellhiex Gvern tagħha. Il-Gvern Kolonjali lanqas biss inawguraha u bdiet taħdem għall-gost tal-pubbliku fis-16 ta' Mejju ta' dik is-sena.

Tnejn mit-Tritoni jidhru bil-qiegħda filwaqt li t-tielet wieħed huwa għarkupptejh. Kollha jinsabu fuq baži ta' ħaxix tal-baħar u minkejja li l-istruttura m'għandha ebda faċċata, imma t-tundjatura tagħha tagħti faċċata lil kull anglu, kif toħroġ minn Bieb il-Belt xorta tista' tara t-tliet uċuħi tat-Trifun.

Fis-snin sebgħin il-funtana ġratilha l-ħsara meta l-plattin miel fuq naħa minnhom. Dan jista' jkun ġara wara li ttella' fuqha armar tqil peress li l-funtana kienet tintuża bħala palk għal attivitajiet nazzjonali. Saru diversi tentattivi biex il-funtana tkun irrangata bħal qabel, fosthom kienet żidiedet kolonna tal-bronž fin-nofs tagħha f'forma ta' ħaxix tal-baħar u xi gawwi biex tieħu fuqha l-piż tal-plattin. Iżda l-funtana reġġiex lura għall-għalli-glorja originali tagħha biss fl-2018 meta l-kolonna tneħħiet, it-Tritoni ssaħħu u l-funtana reġġiex bdiet taħdem ftit qabel il-Belt Valletta saret Belt Kapitali Ewropea. Minn madwarha tneħħew ukoll il-karozzi tal-linja u għall-ewwel darba l-poplu seta' jgawdi dak il-ftuħ sabiħ li naraw illum.